

Slovenski dom

Štev. 147.

V Ljubljani, v četrtek, 2. julija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Il bollettino n. 764:

Proseguono vittoriose le azioni nell'Egitto

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:

Proseguono in Egitto le operazioni delle forze moto-corazzate italo-germaniche che hanno superato la regione di Daba.

Le attrezzature belliche di Malta sono state ripetutamente attaccate e bombardate da reparti aerei dell'Asse: due Spitfire risultano abbattuti. Dalle operazioni della giornata un nostro velivolo non ha fatto ritorno.

Nel corso delle operazioni di rifornimento della Cirenaica abbiamo perduto per siluramento un avviso-scorta. Buona parte dell'equipaggio è stata salvata.

Nel Mediterraneo orientale, a sud-ovest di Gaffa un mercantile nemico di 5.000 ton. navigante in convoglio scortato, è stato affondato da nostri aereo-siluranti.

Trdnjava Sebastopol padla - po 25 dneh hudih bojev

Posebno nemško vojno poročilo o zavzetju »doslej najmočnejše trdnjave na svetu«
Začetek velikih vojnih nastopov na srednjem in južnem ruskem bojišču

Hitlerjev glavni stan, 2. julija. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo naslednje posebno uradno vojno poročilo:

Sebastopol je padel. Nad mestom, nad trdnjavo in pristaniščem vzhajajo nemške in romunske vojske zastave. Pod poveljstvom generala von Mansteina so nemške in romunske čete, ob izvršni podpori letalskih oddelkov, ki jim je poveljeval general baron von Richthofen in so se dobro izkazali v bojih v nizki višini, po hudih, 25 dni trajajočih bojih, opoldne osvojile celinsko in pomorsko trdnjavo, doslej najboljše opremljeno na svetu.

Po zglednem sodelovanju vseh vrst orožja so bile osvojene silne utrdbe, v skalo izsekane trdnjave ter postojanke iz oklepne betona in utrjeni podzemski zakloni ter veliko število utrdb na svetu.

Število ujetnikov in vojnega plena se še ne

da prešteti. Ostanke potolčene sebastopoljske armade so zbežali na polotok Herzonez. Stisnjeni so na čedalje ožji prostor in konec se jim bliža.

Hitlerjev glavni stan, 2. julija. Nemško vrhovno poveljstvo pravi v svojem včerajšnjem vojnem poročilu:

Pri napadu na Sebastopol se je vdor v utrjeni pas na mnogih mestih še povečal in podiranje postojank je v teku. Nemške čete, ki jim izvršno pomagajo letalske enote, so prodrele do obrambnih postojank ob južnem robu mesta ter v naskoku zavzele utrdbo Malakov, znano še iz krimske vojne. Divizije, ki napadajo z vzhoda so v široki črti prodrele globoko v trdnjavo bojišče in še kar naprej napadajo, potem ko so pogazile postojanke pri Sacunu. Po zagrizenih bojih je bil izvojevan prehod skozi dolg protitankovski jarek ter so bile zavzete številne postojanke po višinah, opremljene z modernimi bojnimi napravami. Romunske čete so se po naglem nastopu polastile mesta in pristanišča Balaklava.

Na južnem in srednjem odseku vzhodnega bojišča so nemške in zavezniške čete prešle v napad. Nočni napadi pokrajini letal na sovijski promet in oskrbo v pokrajini med Nonom in Oskalom so povzročili hudo razdejanie na mnogih važnih železniških središčih.

Na odseku zahodno od Volhova nemške čete nadaljujejo s čiščenjem ozemlja razkropljenih sovijskih ostankov. Topništvo je razdejal nove postojanke pred mostičem čez Volhov.

Na obkolitvem bojišču pred Leningradom so bojna letala in strmoglavci uspešno bombardirali zbirališča oklepnih voz in uničevali železniške naprave na Valdaiskem odseku. Na skrajnem severu so bile hudo bombardirane pristanišče in industrijske naprave ter neko letališče.

V Egiptu so nemške in italijanske čete prodrele skozi El Dabo proti vzhodu in zdaj napadajo postojanke pri El Alameinu, zadnja angleška utrdba pred Aleksandrijo. Na morju pred Aleksandrijo je nemška podmornica napadla močno zavarovano skupino ladij in potopila neko prevozno ladijo 13.000 ton.

Bojna letala so v pretekli noči bombardirala letališče pri Luki in Malti. Bombe so zadale in uničile mnogo letal na tleh ter po letaliških napravah povzročile obširne požare.

Tudi v mesecu juniju je boj proti sovražnemu trgovskemu ladjstvu dal dobre uspehe. Potopljenih je bilo 156 sovražnih ladij s skupno 886.000 tonami.

Poleg tega je bilo s torpedi in bombami poškodovanih 58 trgovskih ladij. V teh uspehih so imele največji delež nemške podmornice, ki so potopile 132 ladij s skupno 755.300 tonami.

Berlin, 2. julija. Glede vojaških nastopov na srednjem in južnem odseku, ki jih je omenilo

včerajšnje vojno poročilo, pravijo v pristojnih vojaških krogih, da vrhovno poveljstvo iz umljivih razlogov strogo molči. Za sedaj še ni pričakovati popolne razjasnitve. Da se pa reči toliko, da gre za obširen napad ki utegne biti začetek zelo važnih razvojev. Tisk zaenkrat pod vidnimi naslovi samo poudarja izredno važnost teh nastopov, ki predstavljajo največjo ofenzivo na široki fronti.

General Cavallero - povišan v maršala Italije

Rim, 2. jul. s. Z odlokom, ki bo v kratkem objavljen, je bil armadni general Hugo Cavallero, načelnik glavnega generalnega štaba, povišan v maršala Italije.

Maršal Cavallero je zdaj v Libiji.

Vesti 2. julija

Nemško narodno socialistično stranko za ukrajinsko področje so ustanovili v soboto. Sedež stranke je v Rvnu, pokrajinski voditelj za Ukrajino je pa nemški državni komisar Erich Koch.

Slovaško notranje ministrstvo je vzel državljanstvo 23 slovaških emigrantov, ki delujejo zlasti v Londonu in v Moskvi. Med njimi so general Viest, ki je v Londonu, bivši češkoslovaški poslanik v Washingtonu Hubran, bivši poslanik v Varšavi Slavik, slovaški komunistični voditelj Clementis in drugi.

Dvesto imen gora, rek, vrhov in dolin po vsej Bolgariji bodo na zahtevo prosvetnega ministrstva prekrstili. Ti kraji so doslej imeli različna turška imena, zdaj pa jim bodo dali domača bolgarska imena. Vas Trupčilar v okrožju Kurdunar je dobila ime »Generalfeldmaršal Mackensenc«.

Španski zunanji minister Suner se je tudi na povratku iz Rima ustavil v Parizu, poročajo iz francoskih uradnih virov.

Volitve v vrhovni sovijski svet (parlament) se po sklepu vlade zaradi sedanjih okoliščin odložijo za leto dni.

Narodnosocialistični voditelj za Bavarsko, drž. minister Wagner je obolel. Za njegovega naslednika na vseh službenih mestih je bil imenovan dosedanji pokrajinski vodja za južno Westfalsko Giesler.

Ameriški senat je na tajni seji sklenil, da Združene države odslej ne bodo izdelovale nobenih velikih bojnih ladij, temveč le križarke, letalonosilke in rušilce. Sklenili so tudi pospešiti izdelavo 500 vojnih ladij vseh teh vrst.

365 milijonov levov za povzdigo kmetijskega gospodarstva zahteva bolgarski kmetijski minister od zbornice.

Admiral Balsano, italijanski pomorski odposlanec v Tokiju, je podaril za japonske ranjence nad tisoč zvezkov različnih knjig. Japonski mornariški minister se mu je za to tovariško dejanje lepo zahvalil.

Izredno zasedanje bolgarske zbornice je bilo zaključeno danes.

Japonski izkrcevalni oddelki so 13. in 14. junija zasedli otoke Nicobare, ki leže 200 km severozahodno od otoka Sumatre v Bengal-skem zalivu.

V južni Franciji je umrl pisatelj Leon Daudet, sloviti franc. nacionalistični voditelj, ravnatelj lista »Action Française« in član Goncourtjeve literarne akademije.

Silovit požar je izbruhnil v skladiščih pionirskega polka v Madridu. Požar se je naglo razširil, ker v bližini ni bilo vode.

Nemški poročevalski urad javlja, da so Nemci predvčeršnjim sestrelili na vzhodnem bojišču 42 sovijskih letal, sami pa so izgubili šest letal.

Ruske pokrajine je treba spet vrniti njihovi temeljni nalogi: da bodo dobavitelje surovin in živeža za Evropo. Zaradi tega je treba odpraviti tam industrijo ter gosteje naseliti polja. To presnovno močno podpirajo uničenja, ki jih je po industrijskih mestih povzročila vojska ali pa Sovjeti sami, je povedal nemški minister za zasedene vzhodne pokrajine Rosenberg v izjavi, ki jo je pred kratkim dal nemškim časnikarjem.

Angleška vlada preučuje načrt, da bi poklicala iz Združenih držav vse svoje vojne obveznike za vojaško službo v Angliji. V Ameriki se pa bavijo z načrtom, da vpokličejo ameriške državljane iz Anglije.

Dosedanji guverner Bombaya Reger Lumley je bil imenovan za indijskega podkralja namesto dosedanjega podkralja lorda Linlithgowa, kateremu pripisujejo Crippsov neuspeh pri pogajanjih za sporazum z Indijci.

390 milijonov jenov posejila je dovolilo japonsko finančno ministrstvo za povzdigo kmetijstva in za potrebna javna dela na Koreji, Karafuto, na Formozu in v južnih zasedenih pokrajinah.

Na Azorske otoke je prispel s parnikom »Carvalho Araujo« nov oddelk portugalskih čet za ojačenje tamkajšnjih posadk.

Vsi egipčanski politiki so bili izpuščeni iz internacije, med njimi sta tudi bivša predsednika vlade Ali Maher paša in Sidki paša.

Bivši japonski poslanik v Teheranu, Hikatare Iši-kava, je izjavil zastopniku lista »Jomiuri«, da je po zmagah Osnih čet v Severni Afriki pričakovati, da se bo sedanji mir v pokrajinih Bliznjem vzhoda v kratkem umaknil povsem novemu položaju in da je računati, da bo v kratkem prišlo tam do zelo pomembnih dogodkov.

Vojno poročilo št. 764:

Nadaljevanje zmagovitih nastopov v Egiptu

Uradno vojno poročilo št. 764 pravi:

V Egiptu se nadaljujejo nastopi italijansko-nemških oklepnih motoriziranih sil, ki so prešle pokrajino Daba.

Vojne naprave na Malti so letalski oddelki Osi ponovno napadali in bombardirali. Kaže, da sta bili sestreljeni dve angleški letali vrste Spitfire. Z nastopov tega dne se eno naše letalo ni vrnilo.

Med nastopi za preskrbo Cirenaike smo zaradi torpediranja izgubili eno ogledniško spremeljvalno ladjo. Dobršen del posadke je bil rešen. Na vzhodnem delu Sredozemskega morja, jugozahodno od Jaffe, so naši letalski torpedniki potopili 5000-tonsko sovražnikovo ladijo, ki je plula v spremeljanem konvoju.

Berlin, 2. jul. s. Berlinski isk ugotavlja, da globoka osuplost označuje angleški odgovor na zmagovito napredovanje čet Osi v Egiptu. Eden najbolj razširjenih listov »Daily Mirror« piše, da se bodo Osne čete lepega dne prikazale v sredu Srednjega Vzhoda, če ne bodo brž našli pomoči.

Tudi različni ameriški listi priznavajo resnost položaja. »Polom, ki je udaril na zavezniški narod v Severni Africi, piše neki newyorški dnevnik, »grozi, da bo zavzel obseg katastrofe.« Berlinski tisk obsežno navaja te in druge sodbe zgolj zaradi poročanja. »Jadikovanje anglosaksonskega sveta,« piše »Nachtausgabe«, »nas zanima samo relativno. Tisto, kar šteje in kar je odločilne važnosti, je dejstvo, da so italijanske in nemške čete z vrsto zmag, ki nimajo primere v zgodovini, uničile 8. armado in iz tega izvajajo kar najboljše posledice.

Prvenstvene naloge Italije v sedanji vojni

»Italija veže najboljši del angleških sil, kar potrjuje njen prispevek za stvar trojne zveze«

Zagreb, 2. jul. s. »Nova Hrvatska« prinaša obsežen članek, v katerem razlaga padec Marse Matruha. Najprej prikazuje velikanski pomen te mogočne angleške postojanke, ki je v manj kakor 48 urah odnehala napadom sil Osi, potem pa povečuje junaštvo italijanskih bojevnikov in se spominja postav generalov Baldassareja in Piacenze, ki sta padla na egiptovskih tleh. Z značaji takih ljudi se kuje usoda in veličina takega naroda. Italija, ki je že velika in neprekošena učiteljica vojaških kreposti nadaljuje s svojim starodavnim junaškim izročilom ter vtiska na zemljo, ki jo pretečejo njeni vojniki, znamenja zmage.

List navaja nato nekaj najbolj zanimivih razlag angleškega tiska, značilnih za zmedo, ki jo je v Londonu povzročil poraz v Egiptu. Nazadnje poudarja, da pomenijo porazi na morju in na kopnem, ki so jih Angleži doživeli na Sredozemskem morju in v Afriki končni polom politike, ki jo je Anglija neprevidno začela zoper Italijo že leta 1935.

»Poslanstvo Italije v tej vojni«, zaključuje članek, »je osvoboditev Sredozemskega morja od angleških teženj. Pri izpolnjevanju tega poslanstva veže Italija najboljši del angleških sil, kar dokazuje, da ima Italija v sedanjem spopadu naloge prav prve vrste in potrjuje njen prispevek za skupno stvar trojne zveze.«

Japonski obračun po petih letih vojne s Kitajsko

Tokio, 2. julija. s. Polkovnik Yukagi, načelnik tiskovnega urada v cesarskem glavnem stanu, je v svojem govoru po radiu povedal, da znašajo kitajske izgube v petih letih vojne nad pet milijonov mrtvih, ranjenih in pogrešanih. Čungkingška vojska je pustila na bojiščih nad 2.328.800 mrtvih. V celoti so Japonci zajeli 4900

topov raznega kalibra, približno 22.000 strojnic, 600.000 pušk, 1400 avtomobilov in bojnih vozil, 400 železniških vagonov in 500 velikih parnikov.

Polkovnik Yukagi je potem še pripomnil, da so Japonci zasedli v petih letih vojne trikrat tako obširno ozemlje, kot je Japonska sama. Japonske izgube pa da znašajo le 106.000 mož. V nadaljnjih izjavah je še polkovnik babil z uspehi, ki so bili doseženi v petih letih vojne s Kitajsko ter dejal, da se je Japonski posrečilo zadati čungkingški vladi strahovit udarec. Glede političnega položaja je Yukagi spet potrdil, da Japonska nima namena razdejati Kitajske, pač pa da hoče njen procvit. Potem je dejal, da računajo, da Čungking razpolaga zdaj s tremi milijoni mož redne vojske ter poleg tega še z 250.000 komunisti in 100.000 mož, ki jih uporabljajo kot »leteče kolone«, ter pripomnil, da vojska zmogljivost teh oddelkov, zlasti pa še častnikov, ni zadostna. Čete nimajo primerne opreme in jih ni mogoče oskrbovati z vojaškimi potrebščinami. Čungkingška vlada je spričlo slabe oborožitve in vedno večjih notranjih političnih in gospodarskih težav na robu propada.

Grof Ciano sprejema zastopstva evropske mladine

Rim, 2. jul. s. Zunanji minister grof Ciano je v palači Ghigi sprejel zastopstva štirinajstih držav, ki so se udeležile kulturnih prireditvev evropske mladine, včlanjene v zvezi »Most Weimar-Firenze«. Ministru sta zastopstva predstavila podpoveljnika Gila Sellani in Bonanici. Nemški štabni voditelj Moehel je izrekel pozdrav v imenu vseh tujih zastopstev, se zahvalil za gostoljubje ter poveljeval Vladimiru in Duceja. Grof Ciano je v odgovoru izrekel zadovoljstvo, da so se v Rimu zbrali zastopniki evropske mladine, ki s svojimi tovariši na bojišču pomagajo utrjevati novo evropsko omiko.

Važni politični posveti v Egiptu

Bern, 2. julija. s. Iz Kaira poročajo, da pripišejo velik pomen dolgemu razgovoru, ki ga je egiptovski kralj imel s predsednikom vlade Nahasom pašo. Pomen tega razgovora podpira dejstvo da je za njim takoj bila seja egiptovske vlade. Po neki brzojavki, ki je iz Londona, prinaša list »Basler Nachrichten«, povzroča resni položaj v Egiptu veliko nemira zlasti v angleških denarniških krogih, ki so prizadeti pri delnicah Sueškega prekopa.

Izjava predsednika madžarske vlade o bližnji razjasnitvi položaja v Evropi

Budimpešta, 1. julija. s. Ob prvi obletnici madžarskega vstopa v vojno proti boljševizmu je madžarski ministrski predsednik in zunanji minister Kallay imel pogovor z nekim novinarjem, v katerem je izjavil med drugim tudi tole: »Velike zmage, ki so jih dosegle sile Osi, potrjujejo, da se je vse to, kar mi je bilo svojčas povedano v Hitlerjevem glavnem stanu, uresničilo in da se vse napovedi uresničujejo druga za drugo po točkah. Skoraj z matematično natančnostjo so mi bili napovedani dogodki, ki se bodo razvili na bojiščih proti Sovjetom ter ugoden potek, po katerem bodo šli boji v Severni Africi. Prepričan sem, da bo zmagovit razvoj bojev v bližnjem polletju ustvaril še letos jasen položaj v Evropi in da bomo torej lahko začeli s preureditvijo celine. Ves madžarski narod misli na to nalogo, kakor mislim jaz. Zato lahko trdim, da ni nobenega Madžara, ki resnično ljubi svojo domovino, a bi imel glede tega drugačno sodbo. Mi gremo za istimi cilji, to je za uničenjem boljševizma, proti kateremu se borimo z našimi nemškimi in italijanskimi zavezniki. Sodimo, da je ta boj naša dolžnost za varnost naše države in vse Evrope.

secu juniju uničile v celoti nekaj malega manj ladij kot pa v maju. Slednjič poudarja nemško časopisje, da je ključ položaja, kakor je bilo izrečno rečeno na washingtonski konferenci, za Anglosaksonce vprašanje morskih prevozov. Z vsakim dnem se to iznova potrjuje. Veliki parnik, ki ga je predvčeršnjim potopila pred Aleksandrijo nemška podmornica, kakor tudi številne trgovske ladje, ki so bile potopljene pred nekaj dnevi v ameriških vodah, so bile naložene z vojaškimi potrebščinami, ki so jih ostanki osme armade s strahom pričakovali.

Nemški vrhovni poveljnik na Krimu povišan v feldmaršala

Hitlerjev glavni stan, 2. julija. s. V priznanje posebnih zaslug, ki si jih je generalni polkovnik Von Manstein, vrhovni poveljnik nemške vojske na Krimu, pridobil v zmagovitih bojih na tem polotoku in v uničevalni bitki za Kerč do osvojitve mogočne trdnjave Sebastopolja, je Hitler generala von Mansteina povišal v feldmaršala. Pri tej priliki mu je Hitler poslal navdušeno zahvalno in pohvalno brzojavko.

Nemški tisk o potapljanju ladjev v juniju

Berlin, 2. julija. s. O potopitvah v mesecu juniju piše nemško časopisje z največjim poudarkom. Pišejo, da je bilo v juniju potopljenih samo za 40.000 ton ladij manj kakor pa v maju in da so te številke med najvišjimi v vsej vojni. Kljub intenzivnejšemu obrambnemu delovanju Amerike so nemške podmornice v me-

Paveličev obisk v Bosni

Zagreb, 2. julija. s. Tukajšnji časopisi z velikim poudarkom objavljajo poročilo o Poglavnikovem obisku pri četah, ki se vojskujejo v Bosni s komunisti in partizani. Poglavniki, ki ga je spremljal tudi maršal Kvaternik, se je z vojniki pristržno razgovarjal ter se zanimal za njihove razmere.

Visoki Komisar na obisku v Celovcu

Ljubljana, 2. julija.

Visoki Komisar Ekselencija g. Emilio Grazioli je 1. julija ponoči ob 2 odpotoval v spremstvu svoje soproge z brzovlakom v Celovec, da vrne obisk Gauleiterju dr. Reinerju. Obširnejše poročilo o obisku bo priobčilo današnji »Slovenec«.

Novomeški umetnostno-kulturni spomeniki

Dolenjska metropola hrani številne stare umetnostne spomenike

Novo mesto v juniju.

Malokaterikrat se oglasimo iz naše dolenjske metropole, danes pa naj nam bo dovoljeno, da seznamimo krog naših čitateljev s kulturno umetnostnimi spomeniki našega več stoletij starega mesta. Jasno je, da so imeli umetnostni spomeniki tudi precejšen kulturni vpliv na ves razvoj dolenjske dežele.

Po datumu svojega nastanka, leta 1365, pade Novo mesto v dobo visoke gotike. To dejstvo in pa njegov položaj na strmem polotoku reke Krke, mu je dalo ono značilno talno razdelitev in zunanji videz, katerega je mesto skoraj nespremenjeno ohranilo do današnjih dni. Številne tesne ulice se le enkrat široko razmahnejo in tvorijo široki Veliki trg, sicer so pa tesne, vijugaste in se stopnjeno dvigajo proti naravnemu jadrju — Kapitlju. Ta ima že po svoji naravi dominanten položaj nad mestom. To, po naravi dano prednost je podčrtal že stavbar, ki je na tej točki postavil cerkev, ki se kot čuvar dviga nad mestom.

Cerkev je mesto nastalo v dobi gotike, sta se nam do danes ohranila samo dva spomenika gotične arhitekture.

Najvažnejši, pa tudi najstarejši spomenik je kapitljska cerkev, ki je nastala verjetno še pred ustanovitvijo mesta samega. Ta prvotna stavba, katere ostanek so zunanji zidovi sedanje ladje, je predstavljala enoladijski, z ravnim lesenim stropom prikrit prostor, ki mu je bil na vzhodu prizidan svoden prezbiterij, vsekakor manjši od današnjega.

V drugi polovici 15. stol. so stari prezbiterij podrl in na njegovem mestu je nastal sedanji s kriptjo. Ta novi prezbiterij je bil posvečen leta 1429. Stavba pa kaže znake nedodelanosti. Taka je ostala cerkev vse do ustanovitve kolegialnega kapitlja l. 1493 in nato še vse stoletje do l. 1580, ko je cerkev pogorela.

Prezbiterij je eden najvažnejših spomenikov iz prve polovice 15. stol. in edini, ki ima kriptjo. Monumentalna je zunanjsčina, kjer učinkuje predvsem pristnost materiala, neometan kamen in podurjanje konstruktivno važnih delov v dosego lepote učinka.

V dobi pred ustanovitvijo mesta je datirala tudi cerkev sv. Antona, ki je stala na sedanjem Florijanovem trgu. Podrl jo so leta 1882.

Kot tretja je sledila špitalska cerkev, ki jo omenjajo že leta 1428, a so jo podrl leta 1790.

Po starosti je potem sledila ladja frančiškanske cerkve, ki so jo v letih od 1471. do 1478. prizidali starejšemu prezbiteriju. V skupino poznogotičskih cerkev spada na Dolenjskem še cerkev v St. Rupertu, kar bodi mimogrede povedano.

Verjetno je po nastanku segala v gotško dobo še cerkev sv. Jurija na Bregu, ki so jo podrl l. 1790.

Od profane arhitekture ni iz gotške dobe nobenih spomenikov. Poedini detajli iz druge polovice 16. stol. so le na dveh mestnih hišah, sicer

† Dr. Fran Ilešič

Ljubljana, dne 2. julija.

Včeraj zarana je na ljubljanski kliniki umrl univerzitetni profesor dr. Fran Ilešič. Umril je v starosti 70 let.

Pokojniki je bil odlični literarni zgodovinar in publicist. Zadnje čase je bil redni profesor slovenščine in književnosti na zagrebški univerzi. Pokojnik je bil iz Stajerske. Rodil se je 30. julija 1871 pri Sv. Juriju ob Ščavnici. Gimnazijske študije je dovršil v Mariboru, univerzitetno izobrazbo pa je dobival na graški univerzi, kjer je l. 1901. tudi promoviral. Po promociji je dolga leta služboval na ljubljanskih srednješolskih zavodih, od leta 1919 pa na zagrebškem vseučilišču.

Pokojniki je bil ploden publicist in spada gotovo med naše najodličnejše javne delavce. Znanstveno in javno delovanje je bilo pokojniku edini cilj skozi njegovo življenje. Moč trdnega značaja, kakršen je bil, je svoje ideale dosledno zagovarjal in propagiral. Bil je tudi odlični govornik. Nekaj časa je bil tudi predsednik Slovenske Matice in tedaj je bila ta naša ustanova na svojem višku.

Z včerajšnjim dnevom sta torej odšla iz vrst živčih kar dva naša javna in uspešna kulturna delavca dr. Ilešič in dr. Gregorin. Prvi kakor drugi je postavil s svojim delom trajen spomin med nami.

Nova kanonika v ljublj. kapitlju

Ljubljana, 2. julija.

Sv. oče Pij XII. je v posebni buli imenoval dva nova kanonika ljubljanske stolne kapitlje. Mesto pokojnega protonotarja kanonika Ivana Sušnika je imenovan g. župnik Ivan Gogala, urušinski spiritual g. France Koretič pa je imenovan za kanonika mesto pokojnega dr. Alojzija Merharja. Čestitamo!

jih pa ni. V obeh primerih gre pa za rezane kamnite portale in okna z navadno obrezo na ajdovo zrno. Vse drugo je bilo pozneje prezidano.

Ob koncu 16. stol. je začela v mestu zmagovati renesansa. Prvo renesančno delo so trije nagrobniki pri frančiškanih, od katerih je bil prvi postavljen že leta 1547.

V to dobo datirajo tudi patricijske hiše na Velikem trgu, ki je tedaj dobil arkadne hodnike v pritličju.

Za tako hitri nastop renesanse je vsekakor nastop plemstva. Odločilnega pomena pa je gotovo pridobitev Tintorettove podobe sv. Miklavža za veliki altar kapitljske cerkve, ki je za nas pomnila do tedaj še neznan svet italijanske renesanse.

Le na ljubo novemu slogu so leta 1664. odstranili gotski obok v frančiškanski cerkvi in ga nadomestili z banjo. Pri tem delu je vplival izobraženi pisatelj in kanonik Kastelic, ki je sam naredil načrte za to prezidavo, pa tudi za cerkveno fasado in zvonik.

Glavno, kar je ustvaril novi slog, je bila dragocena oprema v novomeških cerkvah. Krasne altarne slike je v tisti dobi izvrševal slikar Metzinger, naš največji baročni mojster. L. 1730 je slikal kar celo kolekcijo slik za stranske oltarje v frančiškanski cerkvi. Tudi za kapitljsko cerkev je dobil laskava naročila, pa tudi po dolenjskih gradovih se pozna njegova umetniška roka.

V drugi polovici 19. stol. pa je tudi v Novo mesto našla pot romantika in uničila visoko kvalitetno ostalino baročne dobe. Svoje razdiralno delo je začela v kapitljski cerkvi, kjer je l. 1868. padel veliki baročni altar in katerega je nadomestil kvalitetno slabši, umetniško nezreli novogotški izdelek, ki še danes stoji v prezbiteriju in čaka kdaj bo tudi zanj prišel čas, ko ga bo doletela usoda njegovega prednika — nikakor pa ne v škodo prostornine in velike Tintorettove umetnine, podobe sv. Miklavža.

Isto se je zgodilo v frančiškanski cerkvi. Tudi arhitektura je obnavljala cerkve po tem novem okusu. Frančiškanska cerkev je dobila novo fasado, zvonik pa novo gotško streho.

Stolp kapitljske cerkve je izgubil baročno čebulasto streho in bil predelan v gotškem slogu. Ta prezidava stolpa je našla odmev po celi Dolenjski. Povsod so odstranjevali baročne strehe zvonikov in jih nadomeščali s strmimi gotskimi, ki se jim že takoj na prvi pogled vidi, da imajo svoj vzor v Novem mestu.

V mestu samem pa je romantika gospodarila še v začetku novega stoletja in določila lice tudi novemu rotovžu.

S tem smo seveda le v grobih potezah nazivali vrsto umetnostnih spomenikov Novega mesta do novejšega časa.

Če se še enkrat ozremo nazaj v zgodovino, vidimo, da mesto kot metropola za razvoj umetnosti cele dežele ni kdovekak pomembno. V tem oziru ga daleč prekaša Stična in morda pa tudi Kostanjevica.

Športni drobiž

Zagrebiški »Gradjanski« je povabljen v Bukarešto. Po uspelem gostovanju zagrebškega »Haska« v rumunski prestolnici so rumunski vodilni klubi povabili na gostovanje še hrvaškega nogometaškega prvaka »Gradjanskega«. Hrvati bodo igrali dva dni. Prvi dan se bodo pomerili z enajstoročno »Venuso«, drugi pa bodo igrali z rumunskim državnim prvkom »Rapidom«. »Gradjanski« še ni odgovoril na laskavo povabilo, vendar pa je upanje, da bo povabilo sprejel.

V nedeljo so nemški dirkači dirkali okoli »Jurec«. Proga je bila dolga 185 km in je zmagal za četrtino kola nekdani kolearski prvak Hörmann v času 4:55:20 pred Schwarzerjem. Dirka je bila vseskozi sila napeta.

Zadnje nedelje so bile na belgrajskih športnih igriščih štiri važne nogometne tekme za belgrajski pokal. Rezultati so bili naslednji: BSK: Jedinstvo 3:1. Slova: Obilič 4:2. SK 1913: BASK 5:2 in Balkan: Mitlić 1:1. V splošnem tekmovalju za ta pokal vodi še vedno SK 1913.

Znani nemški metalec kladiva Storch je na nedeljskem tekmovalju vrgel kladivo 57,80 m daleč, kar pomeni dobojši najboljši met v Nemčiji. Met je prav dober in računati je, da ga bo Storch še izboljšal. Če pomislimo, da smo šele v začetku lahkoatletske sezone.

Naredbe in uradna sporočila

Pošiljanje poštnih paketov vojnim ujetnikom in civilnim vojnim internirancem

Po dogovoru med pristojnimi oblastmi je pošiljanje poštnih paketov vojnim ujetnikom in civilnim vojnim internirancem v taboriščih (konfiniranci in osebe v sodnih zaporih so izvzeti) od 1. julija dalje poverjeno Italijanskemu Rdečemu križu, avtonomni sekciji v Ljubljani, in urejeno kot sledi:

Vsi zgoraj omenjeni paketi se smejo pošiljati samo po avtonomni sekciji IRK v Ljubljani. Vsak vojni ujetnik ali civilni vojni interniraneec sme prejeti mesečno po en paket do največ 5 kg brutto teže. Za paket naj se uporablja trpežen ovoj, razen skatle, še močan ovojni papir ali vrečevina in močna vrstica, predati pa se mora paket odprt. Na ovoju mora biti razločno napisano: ime, priimek in naslov prejemnika in isti podatki o pošiljatelju. Ob predaji mora pošiljatelj predložiti posebno izjavo z navedbo vsebine paketa in s podpisom. Lahko pokvarljiva živila se ne smejo pošiljati. Izrečno pa je prepovedano prilagati tobak in vse tobačne izdelke, knjige, časopise, pisma, nože, vilice, žepne nože, britve, vnetljive snovi in podobno. Paketi s tako vsebino se bodo zavrnili ali zaplenili, pošiljatelj pa se bodo ob ugotovitvi kazniviga dejanja ovadili vojaškemu vojnomu sodišču.

Paketom, ki niso namenjeni za P. M. 3200, se morata priložiti dve carinski deklaraciji.

Za vsak paket pobira IRK pristojbino 10 lir (deset lir).

Paketi se sprejemajo v proizvodvalnem oddelku IRK. Puharjeva ulica 2/1, vsak delavnik od 8 do 12.

Pošiljatelj izven Ljubljane lahko pošlje paket po pošti IRK avtonomni sekciji v Ljubljani, če upoštevajo ostala zgornja določila. Pošiljki naj priložijo prejemnico poštna nakaznica kot dokaz, da so vplačali pristojbino 10 lir. Za znesek se lahko vplačata tudi na ček, rač. št. 15-384 — Italijanski Rdeči križ, avtonomna sekcija v Ljubljani — priznanico pa priložijo pošiljki.

Sprejem in oddaja brzojavk

S 1. julijem bodo stopile v Ljubljanski pokrajini v veljavo naslednje določbe na sprejem in oddajo brzojavk:

Odpošiljatelj brzojavk bodo morali dokazati svojo identiteto z italijansko legitimacijo, ki še ni zapadla. Kadar bo namesto odpošiljatelja oddajal brzojavko kdo drugi, bo treba predložiti legitimacijo odpošiljatelja in donašalca.

Besedilo brzojavke se mora končati vedno z navedbami, predpisanimi po formulirju brzojavke in je treba navesti stanovanje odpošiljatelja. Podpisana pa mora biti z istim podpisom, kot je na legitimaciji. Naslov odpošiljatelja bo del besedila in ga bo treba prečeti.

Tudi prejemnik mora podpisati formulir in navesti svoje osebne podatke. Brzojavke raznih uradov, zavodov in tvrdk pa mora zastopati v besedilu fizična oseba, ki lahko dokaže svojo istovetnost.

Sprejem in oddaja zasebnih brzojavk v mestu Ljubljani bo dovoljen samo na pošti Ljubljana I, torej na glavni pošti.

Za vse druge informacije naj se interesi obrnejo na brzojavne urade.

Najvišje cene za ogije

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino

odreja:

Člen 1. Ogiju, vilanemu in suhemu je določil Visoki komisar naslednje najvišje cene:

1. v prodaji na debelo: za sto 90 lir franko vagon nakladalna postaja;

2. v prodaji na drobno: razsutu, za kilogram Lir 1,30, v vrečah za kilogram Lir 1,65 franko prodajalna, vsehvi vse takse.

Člen 2. Kršitelji določb te naredbe se kaznujejo po postopku iz naredbe z dne 26. januarja 1942-XX št. 8 z zaporom do dveh mesecev ali v denarju do 5000 lir. V hujših primerih se sme izreči poleg denarne tudi zaporna kazen. Izreči se sme nadalje začasn ali predlagati trajni odvzem obrtne pravice. Vselej se odredi zaplenba blaga.

Določila za razdeljevanje in prodajo vina

V zvezi s čl. 3. naredbe št. 96 Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino, objavljene v Službenem listu št. 42 z dne 27. maja t. l., se sporoča, da veletrgovci in proizvajalci smejo prodajati vino detajlistom in gostinskim obratom proti predložitvi »bonov«, ki jih interesi dode pri Sindikatu trgovcev z vinom, v to pravilo pooblaščen od Prevoda.

Mesečno količino za vsakega detajlista in gostinske obrate določa Sindikat sam sorazmerno s količino, ki jo je posameznik prodal v letih 1940 in 1941.

Obstoječe in prijavljene zaloge vina mora Sindikat navesti na »bonu« in jih vračunati pri nakazilu.

Maksimalne cene za stavbni in mizarski les

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal naslednje naredbe:

Najvišje prodajne cene v trgovini na debelo za jelov, smrekov in bukov stavbeni in mizarski les se določajo takole:

Člen 1. I. Jelka in smreka. A. Normalno rezan les — obrobjen — konično ali paralelno na oko: 1. Deske 10 mm, dolžina 4 m za 1 m³ 1100 lir. 2. Deske 12/13 mm, dolžina 4 m za 1 m³ 1060 lir. 3. Deske 14/15 mm, dolžina 4 m, za 1 m³ 1000 lir. 4. Deske in plohi 20/60 mm, dolžina 4 m, za 1 m³ 850 lir. 5. Morali od 50/30 mm, dolžina 4 m, za 1 m³ 890 lir. 6. Polmorali in letve, dolžina 4 m, v poljubni debelini, za 1 m³ 950 lir. 7. Letve in letvice, dolžina 4 m, v poljubni debelini, za 1 m³ 950 lir. 8. Trami, rezani po trgovskih običajih v 20/20, dolžina 4 m, za 1 m³ 800 lir.

B. Tesan les: 1. Trami, tesani po uzancih Trieste, dolžina od 4 do 8 m: a) dimenzije od 11/13 do 13/19 cm, za 1 m³ 520 lir; b) dimenzije od 16/19 do 24/29 cm, za 1 m³ 530 lir. 2. Tramiči (filerji) od 8/8 do 11/11 cm, za 1 m³ 510 lir. 3. Bordonali, običajni od 27/27 do 43/49 cm, za 1 m³ 650 lir.

C. Les za celulozo: Jelov in smrekov les brez lubja, za 1 m³ 300 lir.

D. Jamski les: Borov, hrastov, jelov in smrekov les, za 1 m³ 300 lir.

Variante rezanega lesa: Za popolno paralelno obrobjen les 25 lir več pri 1 m³. Za les pod mero 10% manj pri 1 m³. Za kratice 20% manj pri 1 m³. Za dolžino od 4,50 do 6 m 3% več. Za dolžino nad 6 m za vsak meter ali del metra nad dolžino 20 lir več. Za posebne vrste lesa — Madriers, Bostings — k normalni ceni monte 15% več.

Variante raznih tramov: Za na živ rob rezane 10% več. Za dolžino nad 4 m za vsak meter ali del metra 3% več. Za debeline nad 20 cm 10 lir za vsaka 2 cm debeline več.

Variante tramov — po uzancih Trieste. Za naročila po seznamu: Tramiči 8/8 do 11/11 cm 5% več. Trami 11/13 do 16/21 cm 10% več. Trami 19/21 do 24/29 cm 15% več. Za dolžine 9 m in več, 10% več.

II. Bukov les. A. Okrogli les: Hodi za lučenje in za vezane plošče — premer nad 40 cm, za 1 m³ 600 lir. B. Zagan les: 1. Deske vseh debelin, surove, nad 2 m dolge in nad 12 cm široke, neobrobjene, za 1 m³ 820 lir. 2. Deske vseh debelin, surove, nad 2 m dolge in nad 12 cm široke, obrobjene, za 1 m³ 1025 lir. 3. Deske vseh debelin, parjene, dolge nad 2 m in nad 12 cm široke, neobrobjene, za 1 m³ 1200 lir. 4. Deske vseh debelin, parjene, dolge nad 2 m in nad 12 cm široke, obrobjene, za 1 m³ 1400 lir. 5. Parketne deske, parjene I. in II., za 1 m³ 1200 lir. 6. Običajni morali, kvadratni, neparjeni, za 1 m³ 1025 lir.

Variante žaganega lesa: Za kratice 15% manj. Gorenje cene se razumejo za vagonске dobave franco poljubna nakladalna postaja v Ljubljanski pokrajini. Kakovost lesa: gorski (monte). Brez kontrolne takse.

Člen 2. Cene v prodaji na drobno za manjše količine nego vagonске z dostavo franco skladišče v krajih potrošnje v Ljubljanski pokrajini ne smejo presegati cen na debelo, povečanih za povprečne prevozne stroške za poln vagon do skladišča in za povprečne stroške nakladanja in razkladanja, oboje v najvišjem znesku 50 lir za 1 kubični meter z dodatnim pribitkom 12% za službo razdeljevanja.

Morebitni davek na poslovni promet se mora računati posebej ter v fakturi ločeno izkazati.

Člen 3. Prodano blago se mora fakturirati izključno po postavkah, ki jih določa ta cenik, ter ni dopustno sklepati kupčije za vrste in skupine, ki niso obsežene v tem ceniku.

Pri prodaji je upoštevati splošne in posebne običaje za lesno trgovino Ljubljanske blagovne in efektivne borze iz leta 1941.

Smatrati je, da je kupoprodaja žaganic sklenjena za dejansko pogojeno debelino.

Člen 4. Pri prodaji zunaj Ljubljanske pokrajine se prodajna cena zviša in mora biti v povisek vsota kontrolna pristojbina in sledečih zneskih:

Za jelov les vseh vrst, za 1 m³ 75 lir. Za jelov tesani les vseh vrst, za 1 m³ 50 lir. Za jelov celulozni les, za 1 m³ 10 lir. Za rudniške opornike, za 1 m³ 15 lir. Za bukov okrogli les, za 1 m³ 105 lir. Za bukov žagan parjeni les, za 1 m³ 95 lir. Za bukov žagan neparjeni les, za 1 m³ 75 lir.

Člen 5. Lesni trgovci morajo imeti izvečen ta cenik v svojih poslovnih prostorih na dobro vidnem mestu. Imeti morajo tudi les ločen po skupinah, da je omogočena kontrola kvalitete blaga, ki je na prodaj.

Člen 6. Kršitelji določb te naredbe se kaznujejo po uredbi o cenah od 12. marca 1941 M. št. 358 v zvezi z naredbo z dne 26. januarja 1942-XX št. 8, Sl. list 42/8.

širite najboljši slovenski popoldnevnik »Slov. dom«

E. Wallace

63

RDEČI KROG

ROMAN

»To je vprašanje, za katero mi ni dosti mar.« V inspektorjevem glasu je bilo nekaj nepotrpežljivosti.

»Navidezno pa niste vi edina oseba, ki se je zanimala za Marla. Videl sem nek zapisnik na vaš pisalni mizi, ki vam ga je poslal mladi Beardmore, v katerem je zapisano, da je Jack odkril nekaj listin, ki so se nanašale na pokojnega Feliksa Marla. Tudi Jackov oče je poizvedoval o tem človeku. Samoumevno je, da je James Beardmore poizvedoval za Marlom, saj je bil zelo previden možak.«

Mr. Parr je izvedel, da je upravnik Morton povabil Yalena na kosilo. To, da ni bil tudi on povabljen, ga ni prav nič prizadelo. Parr je bil zelo zaposlen v teh zadnjih dneh z izbiranjem mož, ki bi bili osebna straža za ministre, ki so bili življenjsko ogroženi. Prav radi volje se je odrekal takim povabilom na kosila in večerje, pri katerih se je itak vedno dolgočasil.

Kot se je pokazalo, bi bila njegova prisotnost v veliko oviro, kajti Yale je imel upravniku povedati nekaj zelo važnega; nekaj, kar bi ne bilo dobro, če bi slišal tudi inspektor Parr. Yale je sprožil svoje »bombo« ko je bilo kosilo skoraj že pri kraju. Bila je tako učinkovita, da se je upravnik kar sesedel v naslanjač in zasijal.

»Nekdo na policijskem glavnem stanu,« je dejal neverjetno, »saj to je nemogoče, mr. Yale!«

Derrick Yale pa je priklimal.

»Jaz sem pa mnenja, da nobena stvar na svetu ni nemogoča,« je dejal, »toda ali se vam ne zdi, da vsi dokazi kažejo in podpirajo to domnevo? Vsak na napor, da bi razkrili dejanja in nehanja

Rdečega kroga, je že prej znan in tudi preprečen. Nekdo, na primer, ki je imel dostop do Syblieve celice, je Syblila tudi ubil. Kdo naj bi bil to, če ne oseba, ki je imela pooblastilo glavnega stana? Pa vzemimo na primer Froyantov primer? Tam je bilo v službi neko število detektivov v hiši in okrog nje. Navidezno ni nihče šel niti iz hiše niti vanjo.«

Upravnik je bil zdaj bolj miren.

»Dajmo to stvar pojasniti, mr. Yale,« je dejal. »Ali dolžite Parro?«

Derrick se je nasmehnil in odkimal.

»Kaj še. Seveda ne,« je odvrnil. »Ne morem si predstavljati Parro, da bi imel le trohlec kriminalnega nagona. Toda, če na to stvar človek samo malo globlje pomisli...« Yale se je nagnil naprej in znižal glas, »... in če boste proučevali vsako podrobnost in vsak zločin, ki ga je izvršil Rdeči krog, potem se boste gotovo priprili o tem, da je ves čas delovanja Rdečega kroga v ozadju nekdo, ki ima tudi oblast v rokah.«

»Parr?« je dejal upravnik.

Derrick Yale se je zamišljeno ugriznil v spodnjo ustnico.

»O Parru nočem niti misliti,« je dejal, »o njem bi rajši mislil, da je žrtve kakšnega svojega podrejenega, kateremu le preveč zaupa. Mislim, da vam je jasno,« je nadaljeval naglo, »da se ne bi niti za trenutek obojeval obdolžiti Parro, če bi me moja odkritja privledla v tisto smer. In če bi mi dali povod, bi ne prizanesel niti vam, gospod upravnik.«

Upravnik je bil videti kot v zadregi.

»Lahko zagotovim, da prav nič ne vem o Rdečem krogu,« je dejal upravnik skoraj trdo.

In ko se je zavedal absurdnosti svojega ugovora, se je zasmeljal.

»Kdo je tisto dekle, tamka?« — Pri tem je Morton pokazal na dvojico, ki je bila obedovala v kotu velike restavracije. — »Venerabilen vas pogleduje.«

»Tisto dekle,« je dejal mr. Yale premišljenoc, je neka mlada

gospodična po imenu Talija Drummondova. Njen tovariš pa je, če se ne motim, častitljivi Raphael Willings, član vlade in eden izmed tistih, ki so dobili grožnje Rdečega kroga.«

»Talija Drummondova?« — Upravnik je na tihoma zažvižgal. — »Ali ni to tista mlada dama, ki je imela še pred nedavnim resno sitnost? Saj je bila Froyantova tajnica, ali ne?«

Yale je priklimal.

»Zame je ona uganka,« je dejal in zmajal z glavo. Največja zagonetka pri njej pa je njena drznost. Točno zdaj bi morala sedeti v mojem uradu in odgovarjati na telefonske pozive in urejati korespondenco, ki je prišla po pošti.

»Ali je pri vas zaposlena?« je vprašal presenečeno upravnik in potem z nasmehom dodal: »Strinjam se s vami o tem, da je predrzna. Toda, kako pride dekle take vrste do tega, da pozna mr. Willingsa?«

Na to vprašanje ni bil Derrick pripravljen dati odgovor.

Yale je še sedel z upravnikom, ko je videl, kako je dekle vstalo in se napotilo počasi proti izhodu. Z njo je šel tudi Willings. Šla sta mimo Yaleove

Kako nabiramo, sušimo in hranimo zdravilne rastline

V zadnjem času čitamo članke o zdravilnih rožah, o nabirateljih in prodajalcih teh božjih zdravil. V našem narodu je sicer zdraviljenje z zeliščmi močno razvito, vendar je primešano ljudski medicini toliko vražarstva, da je že težko ločiti pravo vrednost posameznih rastlin. Šele v zadnjem desetletju so tudi pri nas pričeli čistiti to »vedec« o zdravilnih rožah in pojasnjevati ljudem zdravilno vrednost in moč nekaterih rastlin. K temu je mnogo pripomogla tudi trgovina z zdravilnimi rožami, ki je tako pokazala tudi preprosto ljudstvu, katere rastline so najbolj ceneje in uporabne za različne čaje in druge pripravke.

Pri nas raste toliko zdravilnih zeli, kakor malokje. Preje, ko so pripadale k nam tudi planine, je bilo bilo naše ozemlje prvo za švico, ki izvozi letno največ zdravilnih rož. Z nabiranjem in prodajanjem zeli so se navadno bavili poklicni nabiralci in podeželski, kajžarski ljudje. S pravnim trgovanjem so si prihranili kar čedne vsote denarja, seveda so tudi naši kraji silno trpeli na flori, ker so po nekaterih predelih popolnoma izginile redke vrste zdravilnih zeli.

Tudi za edniti ča sje primerno, da si oskrbimo sami zdravilnih rož za domačo uporabo, vendar se moramo vedno zavedati, da je ropanje in uničevanje zdravilnih rož vandalizem. Zato si jih nabiramo le toliko, kolikor jih rabimo do prihod-

njega leta. Da pa jih bomo znali pravilno nabirati, saditi in hraniti, pazljivo prečitajmo naslednja navodila.

Zdravilne rože nabiramo ob raznih letnih časih in sicer vedno le ob lepem in suhem vremenu. Čas nabiranja je kaj raznovrsten. Danes je lahko roža na vrhuncu svoje moči, čez par dni pa je zdravilna moč v njej že močno opešala. Posebno rastline, od katerih nabiramo cvetove, se hitro spreminjajo. Liste in stebila lahko nabiramo ob določenih dneh ves dan, seveda le če je lepo vreme, le proti večeru ne, ko pada rosa. Cvete nabiramo vedno pred poldnem in sicer, če le mogoče takoj, ko se rosa posuši. Tedaj so na višku svoje moči. Popolnoma vseeno pa je, kdaj nabiramo plodove, oziroma semena. Skorje dreves nabiramo navadno zgodaj spomladi ali pozimi. Prav tako kopljemo tudi korenine in korenike.

Rastline, ki jih rabimo za zdravljenje, naj bodo še mlade, zdrave, neobjedene in čim bolj oddaljene od potov. Vedeti moramo, kateri deli rastline so zdravilni in koliko jo bomo rabili. Če nabiramo za prodajo, se prej prepričaj, v koliko se vsušijo, da jih boš lahko dovolj nabral. Na splošno nabiramo vse rastline ob času cvetenja, kajti tedaj ima zeli največ zdravilnih sokov v sebi.

Tudi sušenje zeli je zelo važno. Tu se moramo ravnati predvsem po vremenu. Če je vreme lepo in vetrovno, posušimo nekatere rastlinske

dele lahko na soncu (plodove, skorje, korenine) ali pa na topli peči. Nikdar pa ne smemo cvetov in listov in cvetočih zelišč sušiti na soncu. Sončni žarki bi namreč aromo in različne zdravilne snovi iz cvetov naravnost izžgali, take zeli bi bile potem manj vredne. Nabrane cvetove raztresemo na primerno deščico ali papir in jih posušimo na senčnem in zravnem prostoru. Čim hitreje so suhi, tem boljše so. Pri sušenju moramo cvetje večkrat obrniti, da se ne vname. Tudi plast ne sme biti debelejša od enega prsta. Prav tako sušimo tudi liste in cele zeli.

Korenine očistimo prsti, jih naglo operemo in sušimo. Lahko pa jih razrežemo po dolgem ali pa napravimo iz njih manjše kocke in lističe. Tako se hitreje posuše. Suhe korenine morajo ohraniti isto barvo ter ne smejo preveč potemniti ali porjaveti. Ko je korenina dovolj suha, jo lahko zmeljemo v prasek ali pa jo celo shranimo. Če sušimo rastline na peči moramo paziti, da ne preokrežimo toplote 50 stopinj Celzija. Pri tej toplini se namreč prično topiti že različna eterična in težka olja, in izgubi rastlina tako na moči. Suhe rastline izgube zelo veliko na svoji teži, skoro vedno nad polovico. Pri sušenju se moramo varovati vsake vlage, ki bi napolnile suhe rastline zopet osvežila. Dvojno sušenje zdravilnim zelim zelo škoduje. Dobro posušena zelišča se enkrat skrbno pregledamo in izločimo vse kar ne spada notri. Cvetje in manjše plodove pa tudi drobne liste hranimo kakršne so. Korenine in skorje pa preje razdrobimo. Zelišča razrežemo v manjše koščke, liste pa v podolgovate rezine in koščke. Čim bolj ko so lističi tanko razrezani, tem boljše je čaj. Seveda ne smemo zelišč zdrobiti!

Posušene droge hranimo v papirnatih vrečkah, pločevinastih škatljah ali v primernih steklenih posodah. Skoro vse čaje, razen aromatičnih, hranimo v navadnih papirnatih vrečkah. Aromatične — močno dišeče — čaje pa shranjujemo v pločevinastih posodah. Cveti pa so najbolj ohranijo v škatljah iz lepenke.

Na vsak zavojček, škatljo ali kozarec moramo prilepiti napis, ki mora vsebovati poleg imena rastline tudi čas nabiranja in če je le mogoče še čemu dotična rastlina, služni. Na ta način se pogostokrat izognemo nepotrebnemu premetavanju in iskanju.

Vse suhe zdravilne rože moramo brez nadaljnega hraniti vedno na suhem in zravnem prostoru. Vlaga bi kaj kmalu uničila zeli, ki bi splesnile. Zadohel zrak pa prav tako slabo upliva na zdravilne zeli, ki postanejo kmalu slabega in zopernega vonja in okusa.

Zato je najprimernejše, če si sestavimo primerno domačo lekarno v kateri bomo hranili vse zdravilne zeli in druga domača zdravila. Prostor za domačo lekarno najdemo lahko v kakšni zidni vdolbini ali pa si napravimo primerno omarico.

S Hrvaškega

Hrvaški tiskarski nameščenci so v Osijeku svečano proslavili Guttenbergov dan. Ob tej priliki so priredili tudi jubilejno razstavo, ki je prikazala ves razvoj črne umetnosti.

Hrvaški službeni list je prinesel zakonsko odredbo, po kateri spada vsa hrvaška policija v sklop ustaške vojske. Hrvaška policija je tudi sicer povsem vojaško organizirana.

Hrvaški ataše za društvena in delavska vprašanja pri hrvaškem berlinskem poslanstvu je zdaj dobil iz Zagreba 10 gramofonskih plošč, ki jih bo poslaništvo uporabilo pri radijskih prenosih za hrvaške delavce, ki delajo v Nemčiji.

Želzniciarji, in sploh vsi uslužbenci, ki so zaposleni pri viciinalni železnici Zagreb-Samobor, bodo v kratkem dobili svoje lepe nove prostore, kjer se bodo lahko kopali in odpočivali. V novih prostorih bodo urejene italijane in še druge sobe za razvedrilo tedaj, ko ne bodo uslužbenci v službi.

Poglavnik je pred nedavnim odlikoval 151 hrabrih Hrvatov, ki so se dalj časa uspešno zoperstavljal v Borcu proti sovražniku. Borčanom je nakazal tudi vsoto 5 milijonov kun da si bodo popravili razrušene hiše in da bodo s tem denarjem tudi sicer popravili vse, kar je bilo v bojih poškodovano.

Zveza Napredkovih zadrug je kmečkemu ministru darovala 1 milijon kun z namenom, da bo ministru denar uporabilo za napravo novih in modernih sušilnic za tobak.

Hrvaški državni urad za narodno prosveto je te dni nagradil najbolj uspešne letošnje umetnike za njihova dela.

Kakor je odločila vseučiliška ustaška komanda, bodo morale vseučiliške slušateljice po vsakem semestru biti določen čas na delu po določenih delavnicah. Največ jih bodo poslali v pokrajinske bolnišnice, predvsem medicinske, kjer bodo zdravniškom in bolniškom v pomoč. Na ta način bodo tudi inteligentne spoznale delavski napor in okolnosti, pod katerimi živi delavski sloj.

V okvirju prireditelj inozemskih vseučiliškihnikov v Rimu so tudi hrvaške vseučiliške slušateljice priredile poseben koncert. Na koncertu so bili člani hrvaškega poslaništva v Rimu.

Ljubljana

Koledar

Danes, četrtek, 2. julija: Obisk. M. D. Petek, 3. julija: Leon II. p.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tvrševa cesta 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

Ravnateljstvo državne klasične gimnazije poziva vse letošnje osmošolce maturante, da se danes ali jutri zanesljivo zglase sami ali njih starši (skrbniki) v ravnateljevi pisarni od 8—13 ali od 16—18. Pisarna je v I. nadstropju uršulinskega samostana — vhod iz Nunske ulice. — Ravnatelj.

Dostava oblačilnih predmetov na dom. Visoki komisariat je potrjuje načelo, da morajo oblačilni predmeti, ki se prodajajo proti kartam, nakupovati in prevažati kupovalci sami, ki morajo imeti s seboj oblačilno kartico, da dokažejo rednost nakupa, vključ temu dovolil, da kadar gre za obsežne predmete, preproge, kovčke, žimnice itd., smejo dobavitelji dostavljati po svojem osebnju na dom kupcem te predmete, vendar morajo ob prevozu imeti prevažalci s seboj listek, ki je iztrgan iz matične knjige, to knjigo pa mora prej vidirati sindikalna organizacija.

Na šoli Glasbene Matice ljubljanske bodo v juliju in avgustu počitniški tečaji v vseh predmetih, razen v splošni glasbeni teoriji in mladinskem petju. Starši naj prijavijo gojence v pisarni Glasbene Matice. Pouk se je že začel in bo po večini v dopoldanskih urah. Pogoji isti kakor v minulem šolskem letu. Sprejemajo se tudi novi gojenci, ki se pa morajo obvezno vpisati tudi za prihodnje šolsko leto. Izpričevala za minulo šolsko leto se lahko dvignejo v pisarni med uradnimi urami in to dnevno od 9 do 12 in od 16 do 18. V soboto popoldne zaprto.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Četrtek, 2. julija ob 17.30 »Kralj na Betajnovi. Red B.
Petek, 3. julija ob 15. »Kovarnstvo in ljubezen«. Izv. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.

Opera:

Četrtek, 2. julija ob 17. »Priatelj Fric. Red Četrtek Petek, 3. julija: Zaprto.

V treh vrstah...

V Novem mestu je umrl znani novomeški mlinar, žagar in posestnik g. France Kovačič. Bilo mu je komaj 47 let. Pokojnik je bil marljiv zadrugar in je dal pobudo za ustanovitev samostojnega združenja mlinarjev in žagarjev. Najmu večni poplača vsa dobra dela!

V Svetini pri Mariboru je upepelil ogenj gospodarsko poslopje posestnika Jožeta Langa. Zl vino so pravočasno rešili, prav tako tudi stanovanjsko hišo.

Mariborska Hitlerjeva mladina bo odpotovala na Poljsko, kamor jo je povabil generalni guverner dr. Franek. Po Poljskem bo priredila turnejo in predvajala po raznih mestih ondodnim nemškim naseljenjem ktažersko glasbo.

V Mariboru je umrl 69 letni kolarski mojster in posestnik Franc Fras.

Mariborski Rapid je odigral pred dnevi nogometno tekmo z enajstoroč iz Rosenthala. Izid je bil 4:4.

V Belgradu je izšel odlok, ki prepoveduje nakup drv v gozdu. Gospodinjstva z nad štiriimi člani bodo dobili drva v štirihi obrokih pri svojih trgovcih.

Nemški lektorat v Belgradu je podelil osem štipendij srbskim slušateljcem Goethejevega instituta. Ustanove znašajo 300, oziroma 850 RM; tečaj traja 4 tedne, vstop pa je brezplačen.

Belgrajska občina bo sezidala moderen dom, v katerem bo lahko spravila vso mladino, ki nima doma prave vzgoje in nadzorstva.

V Kraljevu je postavila srbska vlada za okr. načelnika upokojenega polkovnika Marinkoviča.

V Brezicah so imeli obrtniki v nedeljo veliko obrtniško zborovanje. Ob tej priliki je govoril vodja zborovanja o lepoti dela v majhnih obrtnih in zaključil svoje izvajanje: »Fronta in domovina sta v Nemčiji danes eno. Mi hočemo pomagati Vodji da bo dosegel veliko socialno Nemčijo!«

V Celju je umrl v visoki starosti 77 let mizararski mojster Martin Špeglič. Pokojnik je že od nekdaj gojil v srcu nemška narodna čustva.

Vsem, ki so ga poznali in cenili, javljamo, da se je za vedno poslovil od nas naš ubogi trpeči mož, oče, stari oče in tast, gospod

DR. FRAN ILEŠIČ

univerzitetni profesor v pokoju

V božje zavetje ga bomo spremili v petek, dne 3. julija t. l. ob 15. uri iz kapelice sv. Nikolaja na žalah v rodbinsko grobnico pri Sv. Križu.

Z njim bomo pri sveti maši zaдушnici v sredo, 8. julija ob 8 v župni cerkvi sv. Petra v Ljubljani.

Ljubljana, Šabac, Zagreb, 1. julija 1942.

Ana, žena; Vanda, Milivoj, Svetozar, otroci;
Jovo Perenčurić, Meta roj. Žužek, zet in
snaha; Mirjana, Gordana, vnukinji.

V. HEISER

83

Zdravnik gre križem svet

Na filipinskem otočju je bilo vprašanje jetike zvezano s prav posebnimi težavami. Zdravljenje z določenim prehrano ni bilo možno izvajati, poleg tega pa je ljudstvo imelo nezdravo navado, da je jedlo kar z rokami. Za telesne in dihalne vaje se sploh ni zmešnilo in je bilo prežeto z babjevernim prepričanjem glede prenosa bolezni do nočnega zraka pa, ki ga je cenilo za strupenega, je imelo čisto poseben nepremagljiv strah. Domačini so po navadi spali v skupinah na tleh, tako da so se s hrbiti tiščali drug drugega. Ker so bili navajeni žvečiti štetelov orehe, so skoraj venomer in povsod pljuvali, na javnih krajih kakor po hišah; ta grda navada je kljub vsem zakonom vladala celo med omikanci. Vsemu temu je bilo treba prištevati še skrajno obupno predanost bolezni, ki se je vsem zdela nemogljivo zlo.

Naša naloga ni samo bila uvajati in doseči spoštovanje preprečevalnih in zdravstvenih ukrepov proti jetiki, izmisliti smo si tudi morali načine kuhe in priprave domačih jedi, ki bi bile hkrati izdatne ter množicam privlačive. A čisto je lažje biti slab ko dober in tako je tudi bilo lažje pustiti v nemar zdravstvena pravila, ko pa rav-

nati se po njih. Vzhod pa ljubi udobnejše poti. Mi smo začeli z živahnim vzgojnim pokretom za obrambo zoper to bolezen in zdravljenje. A ozdraviti ljudstvo prazne vere ni bila nič lažja naloga ko spreobrniti ga k novi veri. Javnost je dolgo sodila, da je jetika neogibna usoda, in trpine je bilo težko prepričati, da se je čisto možno ogniti s tem, da se verno ravnas po preprostih zdravstvenih načelih: da bi verovali, jim je bilo treba znamenja. Na Filipinih je jetika zahtevala več žrtev ko vsaka druga bolezen in ni je skoraj bilo družine, ki ne bi bila že izgubila vsaj enega člana. Šestina vseh smrti je šlo na njen rovaš. Zaradi hude umrljivosti za jetiko se je Manili približevala le še Kalkuta.

Jetični bacil, ki ga je Koch odkril leta 1882, je hudo odporen. Če ga ne izpostaviš sončnim žarkom, ki ga uničijo že v nekaj urah, živi lahko tudi po šest mesecev. Obrambne sile telesa opravljajo vse napore, da bi uničili jetični bacil, ki se je človeka lotil, a v boju uspejo samo, če je kri bogata in krepka. Rahli telesni ustroj Filipincev pa jih je še bolj izpostavljal tej mučni bolezni.

Več ko tisoč let so se zdravniki tru-

dili, da bi našli zdravilo zoper jetiko, a nazadnje so se morali povrniti k naravi. Sonce in čisti zrak sta povsod po svetu sovražnika te bolezni. Nekaj časa so pripravljali spremembo podnebja; izkušnja pa je dokazala, da zdravljenje ne odvisi toliko od vremenskih razmer, kakor od počitka in ustrezne prehrane. Dobre ugodnega podnebja čisto malo izdajo zaradi napornega potovanja, osamelosti in domotožja.

Gotovo pa je, da se primerno zdravljenje s prehrano, upoštevanje vseh posebnosti posameznih primerov in določeno zdravljenje v določenih okolnostih, ki nastajajo, da lažje opraviti v zdravilišču.

Glavni namen take ustanove je ta, da uči bolnike, kako si morajo sami pomagati in paziti, da ne bodo drugim v nevarnost. Vpliv takih, ki so se pozdravili, ima silovito moč v boju zoper to bolezen; bolnik, ki se je vrnil ozdravljen domov, je po svojem vnetem navdušenju več vreden kakor vse okroženje in vse knjige o tej zadevi.

Doktor Calderon in jaz sva se vrnila s potovanja z dobrnim poznavanjem vsega, kar se je storilo med drugimi narodi, a dobro sem vedel, da je upanje osvojitve Filipinov v veliki meri bilo odvisno od možnosti, kako dvigniti življenjsko raven ljudstva. Ta misel je dobila sijajno potrdilo v tem, kar se je zgodilo v Evropi, kjer so pred svetovno vojno številke o jetiki bile bolj ugodne v Avstriji in Nemčiji kakor v Angliji ter Ameriki. V svetovni vojni pa se je — razen v nekaterih

pokrajinah — stvar ravno obrnila. Ko pa so sovražnosti ponehale, je jetika močno upadla, čeprav se je svet nagnetel v stanovanja in je primanjkovalo denarja; Nemci in Avstrijci so namreč tedaj spet začeli dobivati masti in drugih neobhodno potrebnih hranil, ki so jih dlje časa pogrešali.

Narava ima jasn namen, naj se vsak otrok, ki zagleda svet, udeležijo velike življenjske drame in naj živi toliko časa, dokler ne bodo doseženi cilji, za katere je bil poklican k bitji. Tako odločna je, da zagotovi uspešnost svojih načrtov, da je jasno postavila zakon, ki ureja stalno razmerje med številom rojstev in otroško umrljivostjo.

Večjo umrljivost otrok — če seveda ne gre za kuge ali za druge vzroke — spravi v ravnovesje večje število rojstev. Vendar pa je želja in dolžnost zdravstvenikova, da jih reši, kolikor le more. Nikomur ni toliko do otrok ko njemu, ker so zdravi otroci blagoslov ženam in splošno vsemu svetu, medtem ko je breme bolehnih otrok, obsojenih na žalosten konec, nesreča za človeštvo. Mnogi vidijo majhne grobove po pokopališčih, a le redki vedo, koliko se trudijo zdravniki, ki živijo jejo same sebe, in toliko drugi, ki delajo z vero in zvestobo za blagor detinjstva, da bi odpravili te grobove.

Otroška umrljivost je bila med Filipinci strahotno visoka. V Manili je polovica novorojenčkov pomrla že v prvem letu, telesna rahlost drugih pa je bila kar znana. Drobnost telesa, ki so jih ta bitja podedovala po slabotnih starših, se niso mogla upirati jetičnim klicem.

Drugi vzrok umrljivosti je bil v grdih babiških navadah. Če je bila žena ozkih bokov, so ji čisto navezali krog pasu vrvi, s katero se je ob hudi uri trudil mož, da bi tako pospešil porod. Mnogi novorojenčki so umrli tudi za tetanusom, ker so babice po prastari in na vzhodu močno razširjeni navadi pokpokvino obdevale z gnojem.

Babice so bile sicer organizirane v svoji stroki, niso pa bile poučene in tudi sprječevali niso imele. Na pretkan način se nam je posrečilo, da smo pridobili zase najbolj vplivne med temi starimi ženskami ter jih učili bolj znanstvenega in bolj človeškega ravnanja. Za časa našega velikega vzgojnega pokreta smo razdelili več sto tisoč brezplačnih zavojčkov za obvezovanje popkovine in končno dosegli, da so jih jele rabiti. Ko so bile babice spreobrnjene, smo odprli babiške šole v raznih krajih po otočju; izžan pa je bil tudi poseben zakon, zahtevajoč od vsake ženske, ki se je hotela baviti s porodništvom, posebno sprječevalo.

Toda najvažnejši vzrok otroške umrljivosti je bila neprimerna prehrana. Boj za pametno prehrano je bil dolg in še danes traja. Splošno uživanje mesa je bilo na Filipinih kakor v mnogih drugih tropskih deželah skoraj nepoznano.

Od Troje do Aleutov

Izkrcavanje čet na sovražnikovi obali je staro že najmanj tri tisoč let

Nikdar se še ni toliko govorilo o izkrcanju čet na sovražnikovem ozemlju kot vprav v sedanjih vojni. Konec koncev pa Angležji — piše poročevalec »Centraleurope« iz Zeneve — žive v neprestanem strahu, kdaj se bodo Nemci izkrcali v Angliji. Na drugi strani pa, če hočeta Anglija in Amerika, kakor vztrajno zatrjujejo, vzpostaviti tako imenovano »drugo fronto« proti Nemčiji, morata očitno v prvi vrsti misliti na izkrcanje svojih armad v velikem obsegu na evropski obali.

Zgodovina vojn omenja nešteta takšna izkrcanja. Začnimo pri starodavnih Grkih, ki so se pred tremi tisočletji izkrcali na sovražnikovi obali Male Azije, da obkolijo mesto Trojo, ki je potem po desetletnem obleganju padla v njihove roke po sloviti Odisejevi zvijači z lesenim konjem. In potem je bilo v zgodovini še vse polno drugih poskusov, da se ta ali ona vojska izkrcala na sovražnikovem ozemlju, pa naj so se ti poskusi posrečili ali ne.

Orožje, ki v današnjih časih na eni strani zelo olajšuje takšno izkrcavanje, a ga na drugi strani spet otežuje, pa so letala. S pomočjo letalstva je mogoče že vnaprej točno ugotoviti premikanja sovražnikovih sil, možno je natančno uganiti sovražnikove nakane, torej tudi to, da se tu ali tam namerava izkrcati. Tako se je torej možno izogniti vsakemu morebitnemu nezaželenemu presenečenju, kajti ogledniška letala lahko na velike daljave obvestijo svoja poveljstva, na kaj se sovražnik pripravlja, ali celo, da so sovražnikove ladje že krenile na pot, da izkrcajo vojsko kje na nasprotnikovi obali. Na drugi strani pa letalstvo tiste vojskujoče se države, ki namerava izvesti izkrcanje ali vdor, kakor se je ta beseda tudi že precej udomačila, lahko z vso natančnostjo ugotovi, kakšni so nasprotnikovi obrambni ukrepi. S ponovnimi poletmi nad sovražnikovim ozemljem lahko čisto zmeša organizacijo ali vsaj prepriča, da bi obramba uspela. Tako, na kratko rečeno, lahko temeljito »pripravi teren« za izkrcanje.

Pri vsem tem pa je treba računati še z nekim drugim, najsodobnejšim orožjem, s padalci, ki pri vsakem izkrcavanju lahko dosti pomagajo. Tega, čeprav zelo učinkovitega orožja pa seveda ni treba precejevati in misliti, da je že samo s padalci v vsakem primeru možno izvesti izkrcanje. Tako padalci kakor čete, ki jih prevažajo z letali, so takorekoč lahko samo nekak most do sovražnikovega ozemlja. Imajo sicer zelo važne naloge, vendar pa je treba tudi pri tem poznati gotove meje, preko katerih ni mogoče iti.

Sodobni način vojskovanja zahteva ogromnih zalog vojaških potrebščin, zahteva pa predvsem tudi brezhibne organizacije. Nikdar na primer ne bo mogoče prevažati z letali težke tanke, težke topove ali večjih količin razne potrebne prtljage.

V prejšnji svetovni vojni

— nadaljuje omenjeni poročevalec svoja zanimiva izvajanja — je bilo eno še kolikor toliko pomembnih izkrcanj tista leta 1915, ki so ga izvedli Angležji in Francozi na polotoku Gallipoli ob Dardanelah. Tedaj je bil sedanji angleški ministrski predsednik Churchill mornarji-

Dober zaslužek s škorpionji

Pred nekaj leti so oblasti v Mehiki razpisale večje nagrade za tiste, ki bi se posebno odlikovali pri lovu na škorpionje. S tem so oblasti napovedale neizprosno boj tem strupenim živalim, ki jih je ne samo v Mehiki, pač pa tudi drugod po Ameriki izredno mnogo. Kdor je le imel čas, oziroma ni imel kakšnega drugega važnejšega posla, je šel nad škorpionje, saj se je tudi z njimi dalo prisluziti lepe denarce. Uspeh je bil neopredeljen. Ljudje so od vseh krajev kmalu nanosili na določena mesta toliko škorpionov, kakor ni menda nihče pričakoval. Vsem vnetim nabiralcem pa je bilo treba plačati obljubljeno nagrado. Tako se je zgodilo, da so škorpionji kar precej »olajšali« državno blagajno. Zgodilo pa se je nekaj neopredelnega, nekaj takšnega, kar spet dokazuje, kako je človek iznajdljiv, kadar gre za zaslužek. Ko so ti svojevrstni lovci videli, da je doma v Mehiki škorpionov vedno manj, kajti zatiranje je bilo res nadvse učinkovito, so začeli škorpionje »uvažati« iz drugih dežel, kjer so jih seveda dobili zastoj, jih potem doma tako rekoč redili in posrbili, da so se čimbolj razmnožili, nato pa jih državi za drag denar prodajali kot »domačo robco«.

ški minister. Njegov namen je tedaj bil, zgrabiti turške utrdbe, ki so branile prehod skozi Dardanele, od zadaj. Prejšnji poskus, pritisniti z britanskimi brodovjem na te morske ožine, je žalostno spodletel. Izkrcanje se je posrečilo na dveh točkah, ni pa imelo hujših posledic za Turke ter se je končno sprevrglo v veliko sramoto za Angležje. Čete, ki so se tam izkrcale, so morale ostati na mestu ter so trpele veliko pomanjkanje vode, mučilo pa jih je povrh še podnebje. Angležji so bili srečni, ko so se spet lahko vrnili živi in zdravi na ladje.

Leta 1917. so se Nemci izkrcali na otokih Oesel ob zahodni estonski obali. To dejanje pa ni imelo nobenega vpliva na potek prejšnje svetovne vojne. Dosti pomembnejše in učinkovitejše je bilo izkrcanje severnoameriških čet v Evropi. Tedaj se je zgodilo prvič v zgodovini,

Italijanski in nemški misijonarji v Indiji — internirani

Boli jih le to, da ne morejo nadaljevati z misijonskim delom, ki ga je toliko

Italijanska poročevalska družba »La Corrispondenza« poroča iz Rima, da je italij. jezuit p. Alborghetti poslal iz Indije, kjer je deloval kot misijonar, pismo, v katerem med drugim piše:

»Internirani smo v lepem gorskem svetu na Palni. Razdeljeni smo po skupinah in vsaka stanuje v svoji hiši, mi Italijani zase in Nemci zase. Svobodno lahko gremo na sprehod do določenih meja. Ne smemo pa prihajati v stike z drugimi. Vlada nam plača po 70 Rs na mesec, da s tem denarjem križemo svoje vsakdanje stroške. Lahko pišemo pisma po mili volji. Jaz sem tu skupaj s šestimi Italijani: o. Morgantijem, jezuitom iz Madure, dvema bratoma salezijancema iz Bombaya in tremi o. misijonarji iz Secunderabada.

da je bilo izkrcanje izvedeno v tolikšnem obsegu, to se pravi, da je bila cela vojska z vsem orožjem, opremo in vsemi drugimi potrebščinami prepeljana z ene celine na drugo. Toda to ni bilo izkrcanje na sovražnikovo ozemlje. Vse operacije, ki so bile s tem v zvezi, so bile izvedene v popolnem miru in niti ene same ameriške ladje niso potopile nemške podmornice. Tedaj tehnika še ni bila tako na višku kot je danes, na drugi strani pa vojaški položaj Nemčije ni bil tako ugoden kot je danes.

Pravi mojstri v izkrcavanju čet

pa so Japonci. Od trenutka, ko je Japonska šla v vojno, pa do danes so se Japonci izkrcali že na nešteti krajih in nazadnje na Aleutih, tako rekoč pred vrati Aljaske. Posebno to njihovo izkrcanje je dvignilo mnogo prahu.

Izkrcanje v večjem obsegu so izvedli v sedanjih vojni tudi Nemci na Norveško in podobno veliko dejanje je bilo tudi izkrcanje osnih sil na otoku Kreti.

V bližnjih hišah bivajo nemški jezuiti iz Poona, nemški franciskani iz Bombaya in drugi nemški protestantski misijonarji. Se bolj proči od nas so poslopja, v katerih bivajo italijanski jezuiti iz Mangalora, ki so prispeli sem 29. marca. Drugi italijanski in nemški misijonarji so po drugih koncentracijskih taboriščih in po drugih hišah.

Kraj, kjer smo, je zelo lep in zdrav: tu so gore in griči, poraščeni s smrekami in borovi, evkaliptusovim in sadnim drevjem. Edina naša bolečina je v tem, da ne moremo ničesar delati, čeprav je tam doli po naših misijonskih postajah toliko dela. Molimo, učimo se in izpolnjujemo voljo svojega nebeškega Očeta.

Nekaj o Mehiki in Združenih ameriških državah

Kdor podrobno pozna zgodovino odnošajev med Mehiko in USA, se pač ne bo čudil, zakaj je šla tudi Mehika v vojno proti državam trojne zveze

Nepriistransko opazovalcu se bo morda zdelo čisto naravno, da je stopila Mehika pred nedavnim v vojno proti državam trojne zveze. Na vse zadnje pa Mehika pripada tisti skupini ameriških držav, ki so pod vplivom Združenih držav, vsaj posrednim. Če pa si nekoliko pobližje ogledamo odnose med Mehiko in Združenimi državami, zgodovinski razvoj teh dveh sosednjih ameriških držav, se res ni treba čuditi tej, danes na videz tako pristrani zvezi.

Washington je bil vedno zakleti sovražnik Mehike — piše poročevalec »Centraleurope« — in če je kdaj nastopila kakšna ovira za razvoj in napredek te sredineameriške države, je bilo vselej treba iskati vzroka v Washingtonu. Ne smemo tudi pozabiti, da se je Mehika v preteklem stoletju v svojem obsegu skrcila za polovico in to samo na račun Združenih držav. Ze leta 1835 je nekdanja mehiška pokrajina Texas, kamor so se bili v velikem številu naselili ljudje s področja sedanjih Združenih držav, oklicala svojo neodvisnost, nakar je leta 1846 prišla pod Zdržene države. Vprav zaradi tega se je vnela med Mehiko in USA vojna. Mehika je bila premagana in je po dveh letih morala Združenim državam odstopiti vse področje sedanjih pokrajin Texas, Arizona, Nova Mehika in Kalifornija, kakor tudi del Nevade in Utaha. Tega ozemlja je približno dva milijona štirjaskih kilometrov, ali nekako polovica nekdanje Mehike.

Združene države pa s tem svojim uspehom še niso bile zadovoljne. Njih nadaljnji cilj, ki so si ga zastavile, je bil, kako dobiti še ostalo Mehiko popolnoma pod svoje nadzorstvo. Notranji nemiri in neprestani strankarski boji so šli precej na roko tej politiki. Mehike vstaje, kakor že tista iz leta 1810, so imele vse plemenski značaj. Domače prebivalstvo se je dvignilo proti belokožcem, ki so bili v manjšini, kljub temu pa na vseh vodilnih mestih. Danes je belokožcev v Mehiki le kakšnih sedem odstotkov vsega prebivalstva. Notranji boji v Mehiki so torej, kakor rečeno v veliki meri pripomogli, da so se Amerikanci iz Združenih držav v vedno večjem številu začeli seliti v meh. pokrajine, ki so slednjič od Mehike odcepile. Washington je podpiral Juareza v njegovem boju proti konservativcem (bilo je to leta 1859), in pozneje tudi proti cesarju Maksimiljanu, ki ga je Napoleon III. posadil na mehiški prestol leta 1864. Konec vojne za ločitev severnih in južnih dr-

žav je prisilil Francoze, da so se umaknili. Nesrečni mehiški cesar Maksimilijan je bil leta 1867 premagan in nato ustreljen.

Pozneje, ko je Mehiki zavladal Porfirio Diaz, se je začela za to deželo doba gospodarskega razvoja. Toda tedaj si je tudi dolar utrl svojo pot v mehiško gospodarstvo in se polastil najglavnejših in najbogatejših gospodarskih virov dežele. Najpomembnejša mehiška rudniška podjetja so se znašla skoro povsem pod nadzorstvom Združenih držav.

V začetku sedanjega stoletja so bogati Amerikanci začeli izkoriščati petrolejske vrelce pri Tampicu. Mehikanci so se skušali otresti tega enostranskega nadzorstva od strani Združenih držav in so zato povabili Angležje ter slednjič še Japonce, naj tudi oni sodelujejo pri gospodarskem izkoriščanju Mehike. Začasa ponovnih neredov, ki so sledili v Mehiki po letu 1911, so se Združene države čedalje bolj skušale vmešavati v mehiške notranje zadeve. Komaj je Wilson napovedal vojno, je narodno predstavništvo v Queretru, ki se je sestalo 1. maja 1917, proglasilo vse mehiško rudno bogastvo za državno last. Ogromno premoženje mehiških petrolejskih magnatov je bilo zaseženo. Ta politika razlaščenja se je nadaljevala tudi v naslednjih desetletjih in leta 1937 je predsednik Cardenas končno podprl vse petrolejske čistilnice in druga podjetja te vrste.

Seveda so Anglija in Združene države storile vse, da bi Mehiko pripravile do tega, da bi nastopila proti takšnim ukrepom. Spori so se končali šele septembra lanskega leta na ta način, da se je Rooseveltu posrečilo Mehiko slednjič le prisiliti k pokorščini. (CE).

Duhovita iznajdba za naglo zatemnitev

Predstavljajte si mesto, razsvetljeno kot v mirnem času. Nenadno zatuli sirena in naznani, da se bližajo tuja letala. Tedaj stopi nekdo čisto mirno k navadnemu radijskemu aparatu, obrne stikalo in že ugasnejo vse luči po mestu!

Tak poskus so pred nedavnim naredili v Švici. V neki tamkajšnji tovarni so sestavili poseben aparat, s katerim je mogoče s posebnimi valovi pogoniti električne centrale ali pa jih v trenutku usta-

Besedilo: Jože Tomažič

Pogorska pravljica

Risal Jože Beranek.

28.

Stopil je v trgovino, a grofične ni zagledal nikjer. Naslonil se je na mizo in od mladega trgovca zahteval sukna. Trgovca ga je sodelil po obleki in mu ponudil raševino, a zahteval je boljše blaga. Z nobenim ni bil zadovoljen, da je trgovca močno ujezilo.

29.

Tedaj pa je prišla grofična in ga vprašala po želji. Zahteval je blago, kakor ga nosijo grofje. Ko ga je prinesla, je vprašal za ceno in je jemal denar iz mošnjička... kar mu na blago pade zavitek v belem svilenem robcu. Grofična je prebledela, vzela naglo zavitek, razvezala robec in v njem spoznala svoj dar.

»Kje ste to dobili,« je vprašala.

»To je moje,« ji je odvrnil, »vi pa imate drugi polovici.«

viti. Na ta način lahko v trenutku prižgo in ugasnejo vse električne luči bodisi v enem samem ali pa hkrati po več mestih. Vsekakor za današnje čase izredno primerna in koristna iznajdba, saj lahko prihrani številne žrtve, ki bi jih sicer zahtevale sovražnikove neopredeljene bombe.

Poravnajte naročnino!

SELMA LAGERLOEF:

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

Tedaj pa so plesa željni že drveli po stopnicah in ples se je začel. Bil je ples, kakršnega še niso videli. Vsi tisti, ki so prej čakali in od želja skoraj skoprneli, so zdaj poskušali nadomestiti izgubljeno. To je bilo vrtenje, obračanje, poskakovanje in vijuganje! Sedaj ni bilo nikogar, ki bi bil truden ali nerazpoložen. Celo najgrša in najbolj dolgočasna dekleta niso sedela.

Tudi stari niso mogli ostati mirni, najhujše pa je bilo to — da res, predstavljajte si to! —, da gospa polkovnikova, ki ni hotela več plesati in več igrati na karte, ki je svoje posvetne knjige spravila na podstreho, da taista gospa polkovnikova ni mogla več mirno in negibno sedeti. Lahkotno in veselo se je vrtela v plesu okrog in je bila videti prav tako mladostna — da celo mladostnejša kakor njena hčerka, sedanja nevesta. Meščani so bili vsi srečni, da so spet imeli svojo veselo, prijazno in ljubljeno gospo polkovnikovo v svoji sredi.

In veselo je valovalo v vedno večjih valih. Noč je že postala lepa in živahna, reka se je lesketala v mesečini in vse je teklo tako, kakor je moralo.

Toda najlepši čas za to, kako je čar radosti prešinil vso hišo, pa je bil v tem, da je vrhunec veselja potegnil za seboj tudi Karla Arturja. Saj nenadoma sploh ni mogel razumeti, kaj naj bi bilo gršnega in grdega, če se človek po taktu nekoliko poziblje z mladimi in brezskrbnimi ljudmi. Saj je bilo čisto naravno, da so mladost, zdravje in sproščenost našli takšen končni izraz. Če bi to zdajle šel med zlo, bi prav gotovo tudi sam ne plesal. Toda ta večer se mu je vse zadelo otroško, prijetno in nedolžno.

Prav tedaj, ko je bil sredi plesa, je slučajno pogledal proti odprtim vratom in med podboji zagledal blede, od črnih las in

brade obdani obraz, kakor tudi velike razprte oči, ki so bolešno buljile vanj.

Sredi plesa je obstal. Zdelo se mu je, da vidi strašilo. Potem pa je le spoznal svojega prijatelja Pontusa Frimana, ki mu je bil obljubil, da ga bo v Karlstadtu obiskal in je ravno ta večer prispel. Karel Artur je stopil iz vrst plesalcev in hitel nasproti doščecu, ki ga je brez besed potegnil s seboj na prosto.

Snubljenje.

Schagerstroem je stavil ženitno ponudbo! Bogati Schagerstroem z Velikega Sjoetorpa.

Ne, ali je mogoče, da je Schagerstroem zašel na snubiteljska pota?

Da, prava gola resnica je, da je Schagerstroem zasnubil neko dekle.

Kako pa je sploh prišlo do tega, da je Schagerstroem stavil ponudbo dekletu?

No ja, stvar je bila takale: V prošnji v Korskyrki je bilo mlado dekle, po imenu Karlina Loewenskoeld. Bila je s proštom nekaj v sorodstvu in je služila pri proštvoti ženi kot pomočnica, razen tega pa je bila tudi zaročena s pomožnim pastorm v proštvoti.

Toda, kaj ima ona opravka s Schagerstroemom?

Da, Karlina Loewenskoeld je bila ljubko, veselo in odkritosrčno dekle, in od tistega trenutka, ko je prestopila prog proštvote, je v vsej hiši zavel nov zrak. Prošt in njegova žena sta bila stara in oba ličila že bolj lastnim sencam. Toda Karlina jima je vtila novega življenja v žile. Vikar pa je bil tenak kakor nit sukanca in tako pobožen, da si niti jesti in piti kmalu ne bi upal. Čez dan je prebil pri delu, ponoči pa je klečal pred svojo posteljo in objokoval svoje grehe. Prištevalec se je že med izgovorjene, toda Karlina mu je preprečila, da samega sebe ni ugonobil.

In kaj naj ima vse to skupnega z...

Vedeti je treba, da je bil vikar, ki je povikrat stopil v proštvoti v Korskyrki kot novopečen pastor z vsemi stvarmi, ki spadajo v njegovo službo, še docela nepoznan. Tedaj mu je Karlina po-

magala, da se je v položaj uživel. Ves dan je preživela v pastorski hiši in si je bila na tekočem glede vseh dnevnih zadev. Tako je zdaj učila vikarja krščeati otroke kakor tudi govoriti v občinskem cerkvenem svetu. In tako sta se drug v drugega zaljubila in bila že pet let zaročena.

Toda na ta način se bomo čisto oddaljili od Schagerstroema...

Posebno odlično lastnost pa je imela Karlina Loewenskoeld, da je namreč znala za druge vse lepo urediti in spraviti v red. Komaj se je bila torej z vikarjem zaročila, že je izvelika iz njega, da starši niso bili zadovoljni z izborom njegovega poklica. Mnogo rajši bi videli, da bi si njihov sin pridobil profesorski naslov in da bi potem na licencijatu študiral tudi za doktorsko čast. Bil je zares pet let v Upsali, tam položil kandidatski izpit in sedmo leto bi postal magister, toda prav tedaj je predsedal in naredil bogoslovni izpit. Njegovi starši so bili premožni in nekoliko častihlepnji. Ni jim bilo pogodu, da se je njihov sin odločil za tako neugledno življenjsko pot. Odkar je postal svečenik, so ga stalno obdelovali s prošnjami, naj vendarle gre v Upsalo študirat dalje. Toda fant se k temu ni dal preprišati. Karlina je dobro uvidela, da bi inel z višjimi izpiti mnogo lepše izgleda za napredovanje, in zato ga je poslala nazaj v Upsalo. Ker je bil najvnetejši gulež, kar si jih je sploh mogoče predstavljati, ni položil le licencijatskega izpita, temveč tudi svoj doktorat iz modroslovja.

In kakšno zvezo naj ima z vsem tem Schagerstroem...?

Karlina je vse skupaj takole preračunala: Ko je njen zaročenec končno le položil doktorski izpit, potem se bo potegoval za profesorsko mesto na kakšni gimnaziji, s čimer je bil zvezan tudi čeden reden dohodek, da bi se potem lahko poročil. In če bi hotel neizogibno ostati pastor, pa bi nekaj let pozneje, kakor je bil običaj, lahko dobil kakšno večjo faro. Tako nekako je tekla življenjska pot prošta v Korskyrki in z mnogih drugih. V našem primeru pa ni šlo tako, kakor si je bila zamislila Karlina, kajti njen zaročenec je hotel postati takoj svečenik in začeti običajno pastorsko pot. Zaradi tega se je znova vrnil v Korskyrko kot vikar. Čeprav je bil doktor modroslovja, ni zaslužil niti toliko kakor navaden konjski hlapec.